

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.3.6>

Volume 2/1 Spring

2018 p. 74-82

EMİNE İŞINSU'NUN "AZAP TOPRAKLARI" ROMANINDA KONUŞMA DİLİNİN YANSIMALARI ÜZERİNE¹

ABOUT THE REFLECTION OF SPOKEN LANGUAGE IN EMINE İSINSU'S NOVEL AZAP TOPRAKLARI

Ali Haydar KARADAMLA*

ÖZ

Edebi metinler anlam derinliklerinin yanında, dilleri yönüyle de oldukça zengin bir yapıya sahip olmaktadır. Yazı dilinin yanında, edebî metinlerde konuşma diline ait sözlere de rastlanılmaktadır. Kahramanların eğitim durumu, yaşadığı çevre vb. gibi etkenler onların kullandığı sözcükleri de belirlemektedir. Ayrıca konuşma diline ait sözcüklere yer vermek eserlere samimiyet katmaktadır. Bu yönüyle de eserin gerçekçiliği artmakta ve okuyucu açısından bu durum daha ilgi çekici hâle gelmektedir. Bu çalışmada Emine İşinsu'nun *Azap Toprakları* romanında yer alan konuşma diline ait sözcük varlığı üzerinde durulmakta, kahramanların bu sözcükleri kullanmasına etki eden unsurlar (yaş, eğitim düzeyi, uyruk vb.) ortaya konmakta ve bu sözcüklerin oluşum şekilleri üzerinde durulmaktadır. Örnekler verilirken (s.58) şeklinde sayfa numaraları ile birlikte verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emine İşinsu, Azap Toprakları, Konuşma Dili.

¹ Bu çalışma 1. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

*Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi.

ABSTRACT

Literary texts have a very rich structure in terms of their language as well as depth of meaning. In addition to written language, words belong to spoken language may be found in literary texts. Factors like educational background and living environment of characters may determine the words they are using. Besides including spoken language words enriches the literary work with sincerity. With this perspective authenticity of work increases and this situation becomes more interesting for readers. In this study, spoken language words in Emine Isınsu's novel *Azap Toprakları* are emphasized, the factors which affects characters' use of these words are revealed and basis of these words formations are discoursed. When examples are given (p.58) they are given with page numbers.

Key Words: Emine Isınsu, *Azap Toprakları*, Spoken Language.

GİRİŞ

Sakarya Üniversitesi'nde hazırlanmakta olan yüksek lisans tezi (Karadamla, 2018-halen) kapsamında Emine Işınsu'nun *Küçük Dünya*, *Azap Toprakları* ve *Hacı Bektaş* romanları karşılaştırmalı olarak incelenerek çeşitli bilgiler elde edilmiştir. Buna göre, *Azap Toprakları*, Emine Işınsu'nun ikinci romanıdır. Bu romanda Batı Trakya Türklerinin çektiği eziyetler üzerinde durulmuştur. Gümülcine yakınlarında bir Türk köyü olan Susurköy'de yaşayan Türklere Yunan yetkililerin yaptığı eziyetler, Türkleri aşağılamaları ve asimile etme çabaları oldukça çarpıcı örneklerle anlatılmıştır.

Romanın çarpıcı bir diğer yönü de dilidir. Romanda konuşma diline özgü pek çok sözcük kullanılmıştır. Bunların bir bölümü ağız özelliği gösteren sözcükler olduğu gibi, bir bölümü de yazı dilindeki sözcüklerin ses ve şekil değişimleriyle kullanılmasından meydana gelmektedir. Ayrıca içinde bulunulan durum kahramanların argo ve küfür içeren sözler kullanmasına da sebep olmaktadır. (Karadamla, 2018- halen)

Ağız özelliği gösteren kimi sözcükler Türkçenin genel sözlüğünde de yer bulmuştur. Ancak bunların sayısı bir hayli azdır ve romanda ağız özelliği gösteren sözcüklerin çoğuna genel sözlükte rastlamak mümkün değildir. (Akalin ve başkaları, 2005)

Romanın ana mekânını teşkil eden Batı Trakya bölgesi, ağız araştırmalarında Rumeli ağızları içerisinde yer almaktadır. Araştırmacılar tarafından çeşitli tasnifleri yapılmış olan Rumeli ağızlarını Macar Türkolog Gyula Németh *Doğu Rumeli* ve *Batı Rumeli* olarak iki ana kola ayırmıştır. (aktaran Günşen, 2008:403)

Mollova'nın tasnifinde ise Rumeli ağızları üç zona ayrılmıştır. Bunlar *Batı Uç Zonu*, *Doğu Rodoplar Zonu* ve *Merkez Zon*'dur. Merkez Zon içerisinde Romanya Dobruçası, Bulgaristan (Doğu Rodoplar Zonu ve Batı Uç Zon hariç), Yunanistan'dan Gümülcine,

TOBİDER

Dedeagaç ve İskeçe şehirleri ile Türkiye Trakyası (Doğu Trakya) yer almaktadır. Ayrıca Makedonya'daki Yörük Türklerinin dili de bu kapsamda değerlendirilmiştir. (http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDA/1996/1996_8_Mollova.pdf)

Gülsevin'in değerlendirmesine göre Rumeli Türk ağızları ile Balkan dilleri arasında çeşitli etkileşimler kurulmuş ve bunun neticesinde çeşitli şekil değişimleri ile sözcük alışverişi de yaşanmıştır. (Gülsevin, 2009: 48-62)

Azap Toprakları'nda yer alan konuşma diline özgü sözcük varlığı, kahramanların durumu ve konuşma diline özgü sözcüklerin ses ve şekil özelliklerine göre tasnifi yapıldıktan sonra yukarıdaki görüşler de göz önüne alınarak çeşitli değerlendirmeler yapılabilir.

a) Romanda Konuşma Diline Özgü Söz Varlığı

Azap Toprakları'nda konuşma diline özgü sözcük sayısı 1145'tir. Romandaki toplam sözcük sayısı ise 52696'dır. Dolayısıyla romanın söz varlığı içinde konuşma diline ait sözcükler % 2,17 gibi bir orana sahip olmaktadır. Bu sözcükler içinde *abe* sözcüğü 319 kez kullanılmak suretiyle en fazla kullanılmış olan sözcüktür. Bu oran yazarın diğer romanlarıyla karşılaştırıldığında durum daha net bir şekilde ortaya konulabilir. Örneğin *Küçük Dünya*'da konuşma diline ait sözcüklerin oranı % 0,08, *Hacı Bektaş*'ta ise % 0,13'tür. (Karadamlı, 2018- halen)

Üç romanda konuşma diline ait sözcüklerin romanlardaki sözcük sayısına oranı karşılaştırıldığında *Azap Toprakları*'nda bu sözcüklerin oldukça fazla olduğu daha açık bir şekilde görülmektedir. Yazar, bu yönüyle romanda daha samimi bir hava yaratmakta ve okuyucunun Batı Trakya Türklerinin duygularını paylaşmasını sağlamaktadır. Böylece okuyucu da bir anda kendisini romanın içinde bulmakta ve Yunan yetkililerinin, soydaşlarına yaptıklarını onlarla beraber yaşamaktadır.

b) Roman Kahramanlarının Durumu

Gümülcine yakınlarında Susurköy adlı bir Türk köyünde yaşanan olayların ele alındığı *Azap Toprakları*'nda, kahramanların büyük bir bölümü doğal olarak Susurköylü Türklerdir. Bunların yanında Yunan jandarmaları, belediye memurları, köye sonradan yerleştirilen Rum aileler ve Rum asıllı diğer kimseler de romanda yer almaktadır.

Türk köylülerin durumuna bakıldığında, genellikle köy dışına çıkmadıkları görülür. Daha doğrusu köyün dışına çıkmak da pek mümkün olmamaktadır. Çünkü karakolun iznine tabidir. Bu durum şu cümlelerden anlaşılmaktadır:

Tek tek isimleri ile tehdit etti köylüyü, dışarı çıkma izinlerinin tümünden kaldırıldığını

söyledi, köyü ikinci defa yasak bölge ilân etti.(s.58)

-Gelince izin kâğıdını alın elinden.(s.59)

Niko Gümülcine'ye doktora götürmelerine izin vermedi Bekir'in evine yatırdılar.(s.72)

Eğitim yönünden bakıldığında, köylülerin genellikle okuma yazma bilmedikleri görülmektedir. Yunan hükûmeti, onları eğitimden yoksun bırakmaktadır. Okulda Yunan propagandası yapılmaktadır. Köyde ilkokulun bile yeni açıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum da aşağıdaki cümlelerden tespit edilmektedir:

"Yunan hainliği geçmez, korkaklığı bitmez, zulmü tükenmez" dese, "Çocuklarımızı okutmuyor; bir iki okumuşumuzu subay yapmıyor; tarlalarımızı arsalarımızı zorla elimizden alıyor. Bir hastahaneye bile yatırmıyor. Her gün dayak, her gün işkence..." dese, "Yumruğunu başımızdan eksik etmiyor; kanımızı iliğimizi emip, kemiklerimizi un ufak ediyor..." dese. "Ondan da geçtim, küçücük kızanlara siz Türk değilsiniz, Müslüman olmuş Rum'sunuz diye öğretiyor..." dese; elbet bir şey yaparlar canım, çünkü bunları duyduktan sonra, bir rahat lokma geçmez boğazlarından.(s.48)

Zaten o yıl, ilkokul açıldığından Binbaşı Sofidis gelmiş, ilk dersi yapmıştı.(s.78)

-Bu Mahmut Ağa'nın imzası değil, kaldı ki okuma yazması yoktu adamın!(s.140)

Köyde eğitim seviyesi az olmakla beraber öğretmen, din adamı ve okumaya hevesli gençler ise eğitimli kişiler olarak yer alır:

Çok okurdu Bekir. Rumcası iyiydi, az buçuk İngilizce kıvırırdı. Gizli gizli elde edip, sonra yaktığı Türkçe kitaplarla şivesini İstanbul şivesine benzetmişti. Bilhassa çocuklarla, gizli gizli Türkçe konuşur, onların dilini düzeltmeye bakardı. "Bir okumuş adam, yüz kara cahile bedeldir" derdi hep. Köylüyü de okumaya zorlardı. Yunanlıların dağıttıkları propaganda kitaplarını değil de, Halil ağabeyinin sattıklarını okumalarını isterdi. Yunanlıların dağıttıkları propaganda kitaplarını değil de, Halil ağabeyinin sattıklarını okumalarını isterdi. Bir kısmı, "Bu yaştan sonra okusak ne olur, okumasak ne olur," diye reddeder. Bir kısmı, Kâzım Hoca'nın dediğine uyar, "Kur'an-ı Kerim'i belleyin yeter; başka kitap şeytanlık sokar aklıma, şeytan da bana zarar getirir" diye kestirir atar. Bir kısmı da, "Gâvurun dilinden, kitabından bana hayır gelir mi?" diye sorardı. Bekir en çok bu soranlara önem verir, içi kıpır kıpır olanlara anlatırdı. Selim de öyle idi ya, ilk zamanlar Bekir onu yavaş yavaş alıştırdı, Rumcası ile bizzat meşgul oldu, ilerletmesine yardım etti. (s.64)

Karakol şiddetle azarlandı ve Ak Hoca'yı imamlıktan atıp, yerine bilmem nerden bulup, Kâzım Hoca'yı getirdiler. (s.68)

İşte bu Aydın Bey, öğretmenliği sırasında koskoca bir tabela yazdı, kırmızı üstüne beyaz yazdı: Türk Okulu, diye. (s.71)

Encümen, Niko'nun isteği ve vilâyetin rızası ile Hasan'ı tayin etti öğretmenliğe.
(s.77)

Köydeki Yunanlılar ise genellikle asker kimselerdir. Bunlar binbaşı, teğmen ve çavuş rütbesindedirler. Ayrıca köye gelen belediye memurları da bulunmaktadır. Dolayısıyla çoğunluğunun eğitilmiş kişiler olduğunu belirtmek gerekir:

Ertesi günü köye, Binbaşı Sofidis geldi. (s.58)

Karakolda Binbaşı Sofidis, Çavuş Haritatos'u aldı karşısına, bir iyi haşladı: (s.59)

Ölü müsün, vire, sana söylüyorum, yeni Teğmen Yuannis geldi, seni görmek istiyor.
(s.129)

Zaten sanırım Teğmen Niko'yu da deli eden, birtakım davranışlara sürükleyen bu inanç olmuştur. (s.132)

c) Konuşma Diline Özgü Örnekler

Roman kahramanlarının kullandığı konuşma diline özgü sözcükler, yazı dilinden ses veya şekil farklılığı göstermelerine göre gruplanabilir.

I) Ses Değişimleri İle Kullanılan Sözcük Örnekleri

*Bekir'e baktım, dudakları **bilem** bembeyaz kesilmişti. (s.13)*

*Nefise Teyze, tahta kaşıkla ocaktaki **mehlemi** karıştırıyordu. (s.14)*

*-**Bi** de utanmadan susak ağzını açıyor rezil. (s.23)*

***Abe** susun, dedi Nefise Teyze, susun, kapatın çenenizi, hasta var. (s.23)*

*-Ne yapsak ki, Nefise **âret**, ne yapsak? (s.28)*

*-**Belkim**, Muhsine için bir karışıklık çıkarmasın diye götürmüştür. (s.32)*

*-Bir iki yıl yatarsın **içerde**. (s.46)*

*İkinci maaşla da gidip, kocasının kıyafetini düzdü, bir lacivert elbise, **azcık** bol geliyordu ama, ziyarı yok, şişmanlar nasıl olsa. (s.77)*

*O **dakka** annem koşup, bize sarılırdı, dördümüz yatacığın içinde tir tir titrerdik.*
(s.81)

*-**Keşkem** hayvanını satmasaydın **ya'u**. (s.103)*

II) Şekil Değişmeleriyle Kullanılan Sözcük Örnekleri

*Muhsine oturmuş kapı önüne, Bekir **ağabey**sine çorap örer. (s.26)*

*-Bir **çorbacağ**ız yapayım, içer mi acaba? (s. 29)*

*-Süt geçmedi **boğazcağ**ızından. (s.29)*

*-Bir **şikâyetlik** falan duyarsam, ha duyarsam; (Kahveyi dolduran bomboş yüzlere baktı.) bana bir şey olmaz ama, hepinizin karısını kızını geçiririm karakoldan. (s.31)*

*-Keşke Mahmut Ağa'nın **belceğ**izine de sürüp, bir sıkı bağlasaydım. (s.57)*

*Babacığının **kemikcağ**ızlarını sızlatacaksın mezarında. (s.81)*

*Karakoldan birinin bizim eve yürüdüğünü görsem, na bu **dizcağ**ızlarım tutmaz oluyor, soluğum böğrümde kalıyor... (s.82)*

*-Abe **akılcağ**ızınızı gitmekle bozmuşsunuz.*

*-Tüh tüh, rezil şaban seni, **susak** ağızlı kız, kim sormuş şimdiye kadar kızına da senin baban soracak?*

Bu örneklerin yanında Rumeli ağızlarında rastlanılan ve müstakil şekil ihtiva eden sözcük örnekleri de vardır:

*-Abe **kızana** ne dediler, onu söyle.(s.44)*

*-Evlâdım, nerede, Hüseyin'im nerede? Bekir ne yaptın, nereye götürdün **kızanı**mı? (s.62)*

SONUÇ

Azap Toprakları'nın özellikle diyaloglara dayanan bir roman olduğu ilk dikkat çeken özelliğidir. Dolayısıyla kahramanların bu diyaloglarda konuşma diline özgü sözcüklere sık sık yer verdiği görülür.

Türk köylülerin bu tür sözcükleri kullanımına dikkat edildiğinde yaş, eğitim durumu gibi unsurların etkisi olmadığı ve hemen herkesin bu tür sözcükleri kullandığı görülür. Bu durum da onların köy dışına çok fazla çıkamamalarından ve dolayısıyla da dış etkilerden uzak bir hayat sürmelerinden kaynaklanmaktadır.

Konuşma diline ait sözcüklerin kullanımında etnik kökenin etkisi olduğu da görülmektedir. Örneğin romanda konuşma diline ait sözcükler içinde en sık kullanıma sahip olan ve Rumeli ağızlarında sık kullanılan *abe* sözcüğü, yalnızca Türkler tarafından kullanılmaktadır:

-*Abe* susun, dedi Nefise Teyze, susun, kapatın çenenizi, hasta var. (s.23)

-*Valla billama ölürse Muhsine, abe* kendi ellerimle boğazlarım Niko'yu!.. (s.33)

-*Sus kızım, abe* de bakayım anacığına bir.. bir.. yoksa sevdalı mısın ne? (s.153)

Aynı durum *ya'u* sözcüğünün kullanımında da görülür. Bu sözcük de yalnızca Türk köylüler tarafından kullanılmaktadır:

-*Ben kalanlardanım. Hoş bu yaşımla gitsem ne olur, kalsam ne olur ama; iki kişinin daha aklını çelsem abe, Türklüğünü unutma desem, ya'u* Türk olmakla İslâmlığım kaybolmaz desem, bilâkis Türk Müslüman, biri isim biri de onun sıfatıdır, birbirinden ayrılmazlar, desem kârdır.. (s.51)

-*Bekir ağabey ya'u*, ver elini öpeceğim. (s.219)

Vire sözcüğü ise yalnızca Yunanlılar tarafından kullanılmaktadır:

O sıralarda Daskalos Kosta'nın bacağı kırılıp hastahaneye yatmamıştı daha, gelip seyretti Aydın Bey'i:

-*Vire* Aydın, aklını mı kaçırдың, ne oluyor? (s.73)

Hristo, Bekir'in yanına oturmuştu, Bekir kalktı hemen; Hristo bağırdı:

-*Ne o masanızı mı kirlettik, vire* neden kaçıyorsun? (s.148)

Romanda, ağız özelliği gösteren sözcüklerden *-cAğIz* eki eklenerek oluşturulanlar dikkat çekicidir. Bu ek, Türkiye Türkçesinden farklı olarak pek çok sözcüğe eklenmektedir: *Çorbacağız, elceğiz, hasretcağız, iççağız vb.*

Son olarak, romanda ağız özelliği gösteren sözcüklere bakıldığında bunların Doğu veya Batı Rumeli ağızlarına özgü özellikler gösterebildikleri görülür. Dolayısıyla romandan hareketle bu sözcüklerin yalnızca Doğu veya yalnızca Batı Rumeli ağızlarına özgü olduğu şeklinde bir değerlendirme yapmak zordur. Ancak kullanılan sözcüklerden anlaşıldığı üzere, yazar Rumeli ağızları konusunda belli bir bilgi birikimine sahiptir.

KAYNAKÇA

AKALIN, Şükrü Halûk ve başkaları (2005), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DELİCE, H. İbrahim (2007), *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul:Kitabevi Yayıncılık.

DOĞAN, Levent ve başk. (2006), *Üniversiteler İçin Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

GÜLSEVİN, Gürer, *Rumeli Türkçesi Çerçevesinde Türk ve Balkan Dillerinin Etkileşimi*, **Turkish Studies** International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4/8, 48-64.

GÜNŞEN, Ahmet, *Balkan Türk Ağzlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme*, http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem (10 Aralık 2017 tarihinde ulaşıldı).

GÜNŞEN, Ahmet (2008), *Doğu Trakya Ağzlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler*, **Turkish Studies** International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/3, 402-469.

IŞINSU, Emine (2012), *Azap Toprakları*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

KALAY, Emin (1998), *Edirne İli Ağzları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KARADAMLA, Ali Haydar (2018-halen), *Emine IŞINSU Romanlarına Dayalı Bir Söylem Analizi Denemesi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Hazırlanmakta Olan Yüksek Lisans Tezi.

KARAHAN, Leylâ (2014), *Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

MOLLOVA, Mefkûre, *Balkanlardaki Türk Ağzlarının Tasnifi*,
http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDA/1996/1996_8_Mollova.pdf (10 Aralık 2017 tarihinde ulaşıldı).

http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas (30 Kasım 2017 tarihinde ulaşıldı).